

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ผู้วิจัยได้สรุปผลในการวิจัยและขอนำเสนอตามลำดับดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล การวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) วิวัฒนาการของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ (2) แนวคิดและองค์ประกอบของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ (3) แนวทางการพัฒนาระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสาร ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ หนังสือที่เขียนโดยผู้เชี่ยวชาญการแสดง ศิลปิน วิทยานิพนธ์และผลงานการประดิษฐ์ทำร้ายของสถาบันราชภัฏภาคใต้ 5 แห่ง จำนวน 40 รายการ ซึ่งประกอบด้วย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช สถาบันราชภัฏภูเก็ต สถาบันราชภัฏสงขลา สถาบันราชภัฏยะลาและสถาบัน ราชภัฏสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 30 คน เครื่องมือเป็นแบบสำรวจเอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่องระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้านวิวัฒนาการ แนวคิดและองค์ประกอบของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

ตอนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้านแนวทางการพัฒนาระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี อยู่ในระดับสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 60 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23 และน้อยที่สุดระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16

ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์มีประสบการณ์ในการสอนหรือทำงานมากกว่า หรือ 16 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 60 มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23.33 และประสบการณ์ในการทำงาน 1-10 ปี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.67

ตอนที่ 2 ข้อมูลการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้านวิวัฒนาการ แนวคิด และองค์ประกอบของระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งจะได้กล่าวโดยลำดับ

2.1 ข้อมูลการศึกษานอกสาร ด้านวิวัฒนาการระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ปรากฏผลดังนี้

ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ จำแนกตามสถาบันและประเภทการแสดง พบว่า ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ด้านศิลปอาชีพ อยู่ในระดับสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 42.5 โดยมีสถาบันราชภัฏสงขลาประดิษฐ์ 8 ชุด สถาบันราชภัฏยะลาและสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี สถาบันละ 4 ชุด และสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช 1 ชุด ส่วนด้านวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน ด้านกีฬาพื้นบ้านอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.5 โดยมีสถาบันราชภัฏสงขลาประดิษฐ์ ด้านละ 1 ชุด

ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ของสถาบันราชภัฏต่าง ๆ จำแนกตามปีและลักษณะปรากฏดังนี้

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากศิลปอาชีพ จำแนกตามปีและลักษณะ พบว่า มีทั้งหมด 17 ชุด ดังนี้

ระบำมัดข้อม ของสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2542 เป็นผลงานอาจารย์กลุ่ม ลักษณะเอกสารไม่มีเอกสาร แต่มีวีดิทัศน์

ระบำสทิงกุมภณารี ระบำसानจุก ระบำย่านลิเภา ระบำนกเขาเล็ก ระบำร้อนทอง ระบำ นัญพัตรทักษิณ ระบำชูชุกำเป็ง และระบำบาติก ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2522, 2523, 2524, 2526, 2532, 2535 และ 2541 ตามลำดับ เป็นวิทยานิพนธ์ ยกเว้นระบำชูชุกำเป็ง เป็นศิลปนิพนธ์และระบำบาติก ประกอบรายวิชาการประดิษฐ์ทำรำเดิน ลักษณะเอกสารมีรูปเล่ม และมีวีดิทัศน์ ยกเว้นระบำนัญพัตรทักษิณ ไม่มีวีดิทัศน์

ระบำฝัดข้าว ระบำร้อนทอง ระบำป่าเต๊ะและระบำผลไม้ ของสถาบันราชภัฏยะลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2526, 2527, 2528 และ 2533 ตามลำดับ เป็นผลงานอาจารย์เดี่ยว ยกเว้นระบำ ร้อนทองเป็นศิลปนิพนธ์ ลักษณะเอกสารไม่มีเอกสารรูปเล่ม ไม่มีวีดิทัศน์ ยกเว้นระบำป่าเต๊ะ มี เอกสารรูปเล่มและมีวีดิทัศน์

ระบำทอผ้า ระบำไข่เค็ม ระบำอวนแดงและระบำหมึกแห้ง ของสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2527 และ 2528 เป็นวิทยานิพนธ์ ลักษณะเอกสารมีเอกสารรูปเล่ม ไม่มี วิจารณ์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยพุทธ จำแนกตามปีและ ลักษณะ พบว่า มีทั้งหมด 4 ชุด ดังนี้

ระบำหนังตะลุงและระบำโนราหารี ของสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2539 และ 2540 ตามลำดับ เป็นผลงานของอาจารย์ชกุ่ม ไม่มีเอกสารรูปเล่มและวิจารณ์

ระบำจินตปาตีและระบำขี้หนอนร่อนรำ ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2528 และ 2531 ตามลำดับ เป็นผลงานวิทยานิพนธ์ ลักษณะเอกสารมีเอกสารรูปเล่มและมีวิจารณ์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยมุสลิม จำแนกตามปีและ ลักษณะ พบว่า มีทั้งหมด 7 ชุด ดังนี้

ระบำคารีบุองและระบำราชากาปากอและ ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2536 และ 2539 ตามลำดับ เป็นผลงานศิลปินพันธ์ มีเอกสารรูปเล่มและมีวิจารณ์

ระบำสไบแพร ระบำยะลาเมืองขวัญ กระบวนการแห่คารีเกอร์กาเวน ระบำโยเก็ดปายง และคารีบุองคือลอ ของสถาบันราชภัฏยะลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2523, 2529, 2531, 2534 และ 2537 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นผลงานอาจารย์เดี่ยวและกลุ่ม ยกเว้นระบำยะลาเมืองขวัญและ โยเก็ดปายง เป็นวิทยานิพนธ์ ลักษณะเอกสาร ระบำสไบแพรและระบำยะลาเมืองขวัญ มีเอกสาร รูปเล่ม มีวิจารณ์ ระบำโยเก็ดปายง มีเอกสารรูปเล่ม ไม่มีวิจารณ์ ส่วนกระบวนการแห่คารีเกอร์กาเวน และคารีบุองคือลอ ไม่มีเอกสารรูปเล่มและไม่มีวิจารณ์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน จำแนก ตามปีและลักษณะ พบว่า มี 1 ชุด ดังนี้

ชุดระบำไทเก๊กต้นอู่ ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2540 ประกอบรายวิชา การประดิษฐ์ทำรำเดิน ลักษณะเอกสาร ไม่มีเอกสารรูปเล่มและไม่มีวิจารณ์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตาม ปีและลักษณะ พบว่า มี 3 ชุด ดังนี้

ระบำนกน้ำคู่ซุค ระบำเงือกทองและระบำเฟื่องฟ้า ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ ปีการศึกษา 2530, 2531 และ 2536 ตามลำดับ เป็นผลงานวิทยานิพนธ์และศิลปินพันธ์ ลักษณะ เอกสาร มีเอกสารรูปเล่มและมีวิจารณ์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากการผสมผสานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ จำแนกตามปีและลักษณะ พบว่า มี 5 ชุด ดังนี้

ระบำภูเก็ทพรรณนาเข็มนาพาเพลิน ของสถาบันราชภัฏภูเก็ต ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2541 เป็นผลงานอาจารย์ ลักษณะเอกสาร ไม่มีเอกสารรูปเล่มและไม่มีวีดิทัศน์

ระบำทักษิณนารีและระบำรวมไทยทักษิณ ของอาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2525 และ 2532 ตามลำดับ ระบำทักษิณนารีเป็นวิทยานิพนธ์ มีเอกสารรูปเล่ม มีวีดิทัศน์ ส่วนระบำรวมไทยทักษิณ เป็นผลงานอาจารย์ มีเอกสารรูปเล่ม แต่ไม่มีวีดิทัศน์

ระบำมิตรสัมพันธ์ขวัญยะลาและระบำตารีเปอร์ซาตูปาตุ ของสถาบันราชภัฏยะลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2532 และ 2541 ตามลำดับ เป็นผลงานของอาจารย์กลุ่ม ไม่มีเอกสารรูปเล่ม และไม่มีวีดิทัศน์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากกีฬาพื้นบ้านภาคใต้ จำแนกตามปีและลักษณะ พบว่ามี 1 ชุด ดังนี้

ระบำชนไก่ ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2529 เป็นผลงานวิทยานิพนธ์ ลักษณะเอกสารมีเอกสารรูปเล่มและมีวีดิทัศน์

ชุดการแสดงของสถาบันราชภัฏ ที่สืบเนื่องมาจากกิจกรรม ประติมากรรมท้องถิ่น จำแนกตามปีและลักษณะ พบว่ามี 2 ชุด ดังนี้

ระบำอาสนันนะ โยคะและระบำอวโลกิตเศศวร ของสถาบันราชภัฏสงขลา ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2533 และ 2538 ตามลำดับ เป็นผลงานวิทยานิพนธ์และศิลปนิพนธ์ ลักษณะเอกสารมีเอกสารรูปเล่ม และมีวีดิทัศน์

กล่าวโดยสรุป ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ของสถาบันราชภัฏต่าง ๆ จำแนกตามปีและลักษณะ ปรากฏผลดังนี้

1. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากศิลปะอาชีพ มีจำนวน 17 ชุด ชุดแรกประดิษฐ์ปีการศึกษา 2522 และชุดสุดท้าย ปีการศึกษา 2542
2. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยพุทธ มีจำนวน 4 ชุด ชุดแรกประดิษฐ์ปีการศึกษา 2528 และชุดสุดท้าย ปีการศึกษา 2540
3. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยมุสลิม มีจำนวน 7 ชุด ชุดแรกประดิษฐ์ปีการศึกษา 2523 และชุดสุดท้าย ปีการศึกษา 2539
4. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน มีจำนวน 1 ชุด ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2540
5. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวน 3 ชุด ชุดแรกประดิษฐ์ปีการศึกษา 2530 และชุดสุดท้าย ปีการศึกษา 2536
6. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากการผสมผสานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ มีจำนวน 5 ชุด ชุดแรกประดิษฐ์ปีการศึกษา 2525 และชุดสุดท้าย ปีการศึกษา 2541

7. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากกีฬาพื้นบ้านภาคใต้ มีจำนวน 1 ชุด ประดิษฐ์ปีการศึกษา 2529

8. ชุดการแสดงที่สืบเนื่องมาจากจิตรกรรม ประติมากรรมท้องถิ่น มีจำนวน 2 ชุด ชุดแรกประดิษฐ์ปีการศึกษา 2533 และชุดสุดท้าย ปีการศึกษา 2538

2.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้านวิวัฒนาการของระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ปรากฏผลดังนี้

การตั้งชื่อระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ว่า ระบำนาฏยประดิษฐ์ พบว่า ส่วนใหญ่กล่าวว่าเหมาะสม แต่สถาบันราชภัฏสงขลามีชื่อเฉพาะคือ ระบำมรกตใต้และระบำนาฏยรังสรรค์ ส่วนสถาบันราชภัฏยะลากล่าวถึงผลงานที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ว่า การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงประเภทระบำและการแสดงพื้นเมือง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการประดิษฐ์ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านอาชีพ ด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับสูงสุด ส่วนด้านการท่องเที่ยว เป็นอันดับรองลงมา และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอันดับสุดท้าย

ด้านลักษณะที่สำคัญของระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ควรมีเอกลักษณ์ท้องถิ่น ภาคใต้ที่ชัดเจน เมื่อนำมาถ่ายทอดแล้วควรสื่อให้เห็นแนวคิดหลักของภาคใต้คอนบหรือภาคใต้คอนล่าง

ด้านหลักการประดิษฐ์ทำระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ควรปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ การนำเสนอโครงการ การศึกษาข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การกำหนดรูปแบบ แนวคิดและองค์ประกอบของการแสดง นำเสนอผลงานและปรับปรุงแก้ไข จัดทำเอกสารรูปเล่ม บันทึกวีดิทัศน์ หรือ VCD เผยแพร่ต่อสาธารณชน

โอกาสและสถานที่ซึ่งระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ได้เคยไปแสดง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่า ภายในสถาบัน งานกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน เช่น งานราชภัฏวิชาการ งานวัฒนธรรมสัมพันธ์ งานเฉลิมฉลองเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนภายนอกสถาบัน เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์หน่วยงานภาครัฐและเอกชน งานเทศกาลสำคัญ ๆ ในภาคใต้ โครงการวัฒนธรรมสัญจร งานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านนานาชาติ วิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคนำไปเผยแพร่เป็นตัวแทนของจังหวัดสงขลา ณ ประเทศเพื่อนบ้าน และแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง เมื่อคราวแปรพระราชฐาน ณ ตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส

วิธีการเผยแพร่และสืบทอดระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ควรจัดอบรมครูระดับประถม มัธยม รวมทั้งกลุ่มสนใจ เพื่อฝึกหัดกระบวนจากต้นแบบ สร้างเครือข่ายในสถาบัน การศึกษาระดับภูมิภาค จัดทำเว็บไซต์ บันทึกไว้เป็นเอกสารรูปเล่ม รวมทั้งวีดิทัศน์ภายในสำนักวิทยบริการ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมทั่วประเทศ

การพัฒนารูปแบบระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า มีการพัฒนาค่อนข้างน้อย มักมีรูปแบบของการแสดงที่ใช้ดนตรีซ้ำ ๆ คือดนตรีไทยพุทธและไทยมุสลิม บางสถาบันได้นำวงปี่พาทย์ของภาคกลางมาผสมกับวงพื้นบ้านภาคใต้บ้าง แต่มีค่อนข้างน้อย ส่วนเครื่องประดับมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก นิยมนำเครื่องประดับมาตกแต่งส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หุหรามากกว่าเดิม

ด้านปัญหาและอุปสรรคของระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ขาดงบประมาณในการดำเนินการสร้างสรรค์ผลงาน และสนับสนุนการศึกษาของนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีในสถาบัน และบางสถาบัน ไม่ได้เปิดสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ จึงไม่สามารถดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ได้

2.3 ข้อมูลการศึกษาเอกสาร ด้านแนวคิดระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ปราบกฏผล ดังนี้

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากศิลปะอาชีพ โดยนำอาชีพต่าง ๆ มาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำ ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มีการแสดง 1 ชุด ดังนี้
 - 1.1 ระบำมัดข้อม เป็นระบำที่นำเสนอให้เห็นถึงอาชีพการทำผ้ามัดข้อม
2. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 8 ชุด ดังนี้
 - 2.1 ระบำสทิงกุมภณารี เป็นระบำที่นำเสนออาชีพการปั้นหม้อดินเผา
 - 2.2 ระบำสานจูดเมืองลุง เป็นระบำที่นำเสนออาชีพการสานเสื่อด้วยพันธุ์ไม้ประเภทกอกชนิดหนึ่ง คือ กระจูด
 - 2.3 ระบำย่านลิเภา เป็นระบำที่นำเสนออาชีพการจักสาน โดยการใช้ย่านลิเภา ซึ่งเป็นเถาวัลย์ชนิดหนึ่ง
 - 2.4 ระบำนกเขาเล็ก เป็นระบำที่นำเสนออาชีพการเลี้ยงนกเขาเล็กหรือนกเขาขาว รวมทั้งการทำกรงนก
 - 2.5 ระบำร้อนทอง เป็นระบำที่นำเสนอการประกอบอาชีพการร้อนทองด้วยมือ
 - 2.6 ระบำนัฏพัตรทักษิณ เป็นระบำที่นำเสนอการประกอบอาชีพทอผ้าที่ขึ้นชื่อของภาคใต้
 - 2.7 ระบำชูชุกำเป็ง เป็นระบำที่นำเสนออาชีพการเลี้ยงแพะ การรีดนมแพะของชาวไทยมุสลิม
 - 2.8 ระบำบาติก เป็นระบำที่นำเสนอการทำผ้าบาติก อาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้

คอนล่าง

3. สถาบันราชภัฏยะลา มีการแสดง 4 ชุด คือ

3.1 ระบายฝักข้าว เป็นระบายที่นำเสนออาชีพการทำนา การฝักข้าวจัดว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของการทำนา

3.2 ระบายร้อนทอง เป็นระบายที่นำเสนออาชีพการร้อนทองด้วยมือ

3.3 ระบายปาเต๊ะ เป็นระบายที่นำเสนอการทำปาเต๊ะ ซึ่งเป็นอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่าง

3.4 ระบายผลไม้ เป็นระบายที่นำเสนอการประกอบอาชีพการทำสวนผลไม้

4. สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการแสดง 4 ชุด ดังนี้

4.1 ระบายทอผ้า เป็นระบายที่นำเสนอการประกอบอาชีพทอผ้า

4.2 ระบายมิกแห้ง เป็นระบายที่นำเสนอการประกอบอาชีพประมง

4.3 ระบายไข่เค็ม เป็นระบายที่นำเสนอการประกอบอาชีพการทำไข่เค็ม

4.4 ระบายอวนเจ เป็นระบายที่นำเสนอการประกอบอาชีพประมง

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยพุทธ โดยการนำลีลาการรำรำโนรา รวมทั้งการเชิดหนังตะลุงมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ระบาย ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช มีการแสดง 2 ชุด ดังนี้

1.1 ระบายโนรานารี เป็นระบายที่นำเสนอศิลปะการรำรำแบบโนราของภาคใต้

1.2 ระบายหนังตะลุง เป็นระบายที่นำเสนอศิลปะการรำรำเลียนแบบการเชิดรูปหนังตะลุงของภาคใต้

2. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 2 ชุด ดังนี้

2.1 ระบายจินตปาตี เป็นระบายที่นำเสนอการเลียนแบบขั้นตอนการเชิดรูปหนังตะลุงของภาคใต้

2.2 ระบายซิ่นนร้อนรำ เป็นระบายที่นำเสนอศิลปะการรำรำแบบโนราของภาคใต้

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยมุสลิม โดยการนำลีลาการเต้น การรำ สำเนียงเพลง การแต่งกายมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ระบาย ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 2 ชุด ดังนี้

1.1 ระบายคาริบูกง เป็นระบายที่นำเสนอลีลาการรำรำ โดยการใช้กะลามะพร้าวมาเป็นอุปกรณ์ประกอบ ใช้สำเนียงเพลงและการแต่งกายแบบมุสลิมภาคใต้

1.2 ระบายรายกาปากอและ เป็นระบายที่นำเสนอการบวงสรวงแม่อย่างนางเรือกอและก่อนออกเรือแต่ละครั้ง

2. สถาบันราชภัฏยะลา มีการแสดง 5 ชุด ดังนี้

2.1 ระบายสไบแพร เป็นระบายที่นำเสนอศิลปะการรำรำ โดยนำเอาลีลาท่าเต้นของรองเง็งมาประยุกต์คัดแปลง และใช้ผ้าสไบแพรมาเป็นอุปกรณ์การรำรำ

2.2 ระบายชะลาขวัณเมือง เป็นระบำที่นำเสนอการรำรำ โดยนำท่าพื้นเมืองดั้งเดิม ประกอบด้วย สิตะและอัตรี มาดัดแปลงเป็นท่ารำ

2.3 กระบวนแห่คาริเกอร์กาเวน เป็นการนำเสนอประเพณีการแต่งงานของชาวไทยมุสลิม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการรำรำประกอบเพื่อเฉลิมฉลองให้คู่บ่าวสาวและผู้มาร่วมอวยพรในพิธีแต่งงาน

2.4 ระบำโยเก็ดปายง เป็นระบำที่นำเสนอลีลาการเดิน โดยใช้ร่มเป็นอุปกรณ์

2.5 ระบำตารีบุงอคือลอ เป็นระบำที่นำเสนอลีลาการรำรำ โดยใช้ดอกไม้ประกอบ ไข่มุกสีแดงเป็นอุปกรณ์

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน โดยการนำศิลปะรำรำแบบจีน เช่น ไทเก๊ก ซึ่งเป็นการรำมวยจีน ใช้ออกกำลังกายมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำ ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 1 ชุด ดังนี้

1.1 ระบำไทเก๊กสั้นอู่ เป็นการนำเสนอการแสดงโดยการทำท่าการรำมวยจีนไทเก๊ก มาดัดแปลงเป็นระบำ

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว โดยการนำแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ มานำเสนอเป็นระบำ ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 3 ชุด ดังนี้

1.1 ระบำนกน้ำกุซุด เป็นระบำที่นำเสนอการแสดงโดยการทำท่าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ตำบลกุซุด อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา

1.2 ระบำเงือกทอง เป็นระบำที่นำเสนอการแสดงโดยการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา

1.3 ระบำเฟื่องฟ้า เป็นระบำที่นำเสนอการแสดงโดยการทำท่าขวัณของจังหวัดสงขลา มาเป็นระบำ

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากการผสมผสานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ โดยการนำวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต รวมทั้งศิลปะการแสดงของกลุ่มคนไทยในภาคใต้มานำเสนอในรูปแบบของการแสดง ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏภูเก็ต มีการแสดง 1 ชุด คือ

1.1 ระบำภูเก็ตรรษาเข็มนาพาเพลิน เป็นระบำที่นำเสนอวิถีชีวิตชาวเมืองทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ไทยพุทธ ไทยมุสลิมและชาวไทยเชื้อสายจีน

2. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 2 ชุด ดังนี้

2.1 ระบำทักษิณนารี เป็นระบำที่นำเสนอท่ารำที่ผสมผสานกันระหว่างท่ารำนาฏศิลป์ท่ารำโนรา ท่ารำซำเปง ท่ารำคาระ ตลอดจนนาฏศิลป์มาเลเซีย

2.2 ระเบียบรวมไทยทักษิณ เป็นระเบียบที่นำเสนอวิถีชีวิตของคนไทยในภาคใต้ 6 กลุ่ม คือ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน ชาวเล ชาวโก และมอญ

3. สถาบันราชภัฏยะลา มีการแสดง 2 ชุด ดังนี้

3.1 ระเบียบมิตรสัมพันธ์ขวัญยะลา เป็นระเบียบที่นำเสนอวิถีชีวิตของชาวยะลา ประกอบด้วยระเบียบ 5 ชุด ของไทยพุทธ ไทยมุสลิมและชาวโก

3.2 ระเบียบคาริเปอร์ซาคุปาคุ เป็นระเบียบที่นำเสนอวิถีชีวิตของชาวยะลา 4 กลุ่ม คือ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีนและชาวโก

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากกีฬาพื้นบ้านภาคใต้ โดยการนำกีฬาพื้นบ้านมานำเสนอในรูปแบบการแสดง ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 1 ชุด ดังนี้

1.1 ระเบียบไก่ชน เป็นระเบียบที่นำเสนอลีลาการร้ายรำและขั้นตอนกีฬาไก่ชน

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากกิจกรรม ประติมากรรมท้องถิ่น โดยการนำแนวคิดมาจากภาพวาดฝาผนังและโบราณวัตถุเทวรูปปางต่าง ๆ นำเสนอในรูปแบบการแสดง ดังนี้คือ

1. สถาบันราชภัฏสงขลา มีการแสดง 2 ชุด ดังนี้

1.1 ระเบียบอาสน์นะโยคะ เป็นการแสดงที่นำเสนอท่าฤๅษีคัคคนท่าต่าง ๆ จากภาพวาดฝาผนังในศาลาฤๅษีคัคคน วัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา

1.2 ระเบียบอวโลกิเตศวร เป็นระเบียบที่นำเสนอรูปบูชาพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร สมัยศรีวิชัยปางต่าง ๆ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แนวคิดต่าง ๆ ในการนำเสนอระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับด้านอาชีพ เช่น การปั้นหม้อ การจักสาน การเลี้ยงนกเขา การเลี้ยงแพะ การร่อนทอง การทอผ้า การทำผ้าปาเต๊ะ ผ้าบาติก ผ้ามัดย้อม การประมง การทำนาและการทำสวน

2. แนวคิดเกี่ยวกับด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ กีฬาพื้นบ้าน จิตรกรรม ประติมากรรม การแสดงกลุ่มไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน รวมทั้งชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ ชาวเลและชาวโก

3. แนวคิดเกี่ยวกับการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดภาคใต้ สถานที่สำคัญ ๆ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.4 ข้อมูลการศึกษาเอกสารด้านองค์ประกอบการแสดง ซึ่งประกอบด้วย วิธีการแสดง การแปรแถว คนตรีและเพลงประกอบ การแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งจะได้กล่าวตามลำดับโดยสรุป ดังนี้

วิธีแสดง การแสดงระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ มีวิธีการนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ กล่าวคือ

1. การแสดงที่นำเสนอการเลียนแบบการประกอบอาชีพ โดยเลียนแบบขั้นตอนการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของคนในภาคใต้ เช่น การปั้นหม้อ การจักสาน การทอผ้า การทำผ้าบาติก เป็นต้น

2. การแสดงลักษณะการรำการเดินตามแบบไทยมุสลิม เป็นการแสดงที่มีลักษณะเฉพาะตัวในเรื่องการใช้มือ ใช้เท้าเคลื่อนไหว ผู้แสดงควรมีพื้นฐานมาจากการเดินรำจังหวัดละตินอเมริกา การใช้มือจะเน้นการม้วนข้อมือ การจับนิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ไม่ชนกัน ใช้กรีดนิ้วกลางมาเกือบชิดนิ้วหัวแม่มือเท่านั้น

3. การแสดงที่นำเสนอการเลียนแบบอิริยาบถของคน นางเงือก นางกนิษฐ สัตว์ รูปหนัง ภาพวาดฝาผนังและรูปปั้นประติมากรรม

4. การแสดงที่นำเสนอโดยถืออุปกรณ์ประกอบการรำรำ เช่น ผ้าสไบแพร ร่ม ช่อดอกไม้ไข่ บาโก (กระบุง) ไม้ผลไม้ทูนบนศีรษะ กะลา ช่อเฟืองฟ้า พัด และพานเครื่องบวงสรวง

5. การแสดงที่นำเสนอรูปแบบขบวนแห่ เป็นการแสดงที่จัดเป็นนาฏการ มีการแสดงหลายอย่างประกอบกัน เพื่อเสนอแนวคิดพิธีกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง การแสดงใช้คนจำนวนมาก มีการแห่แทน เคลื่อนไหวออกมาเป็นรูปขบวน

6. การแสดงที่นำเสนอรูปแบบการผสมผสานของกลุ่มคนในชุมชน เป็นการแสดงที่นำเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนในชุมชนนั้น ๆ มานำเสนอเป็นระบำ เช่น กลุ่มไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน ชาวเลและชาวกู การแสดงจะมีลีลาท่ารำ เครื่องดนตรีและการแต่งกายที่สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว

การแปรแถว ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ได้นำรูปแบบการจัดแถวนาฏศิลป์ประจำวันตกเข้ามาประยุกต์ผสมผสาน มีการจัดแถวที่หลากหลาย เช่น แบบตัววีคว่ำ (Λ) หรือจัดแถวแบบตัวที (├) จัดแถว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม การเคลื่อนไหวรำรำกลุ่มละท่าที่ต่างกัน การจัดผู้แสดงเป็นเจ็ท ๆ เข้าออกเวทีสลับกันไป เพื่อสื่อให้คนดูเข้าใจถึงขั้นตอนการทำอาชีพ หรือการจัดแบบมีตัวเอกเป็นจุดเด่น รวมทั้งรูปแบบการจัดแถวรูปขบวนเคลื่อนจากล่างของเวทีและขึ้นบนเวที ด้านหน้าหรือด้านข้าง

ดนตรีและเพลงประกอบ ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ มีดนตรีและเพลงประกอบประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ดนตรีไทยพุทธ ซึ่งเป็นดนตรีประกอบการแสดงโนราและหนังตะลุง
2. ดนตรีไทยมุสลิม ซึ่งเป็นดนตรีประกอบการเดินรองเงิง
3. วงปี่พาทย์ ซึ่งเป็นดนตรีประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยภาคกลาง

4. วงดนตรีสากล ซึ่งเป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงทั่วไป
5. วงดนตรีสากลผสมเครื่องสายไทย
6. เพลงไทยสากลยอดนิยม เป็นการนำเพลงไทยยอดนิยมทั้งเพลง รวมทั้งการตัดต่อให้เหมาะสมกับการแสดง

ส่วนเพลงที่นำมาประกอบการแสดงระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นเพลงที่มีทำนองล้วน ๆ มีทำนองได้ ใช้ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ วงปี่พาทย์และวงดนตรีสากลบรรเลง ดังนี้

1. เพลงที่บรรเลงโดยวงพื้นบ้านโนรา หนึ่งตะลุง บทเพลงต่าง ๆ มักดัดแปลงมาจากการแสดงโนราและหนึ่งตะลุง แล้วนำมาประดิษฐ์ทำนองใหม่โดยศิลปินพื้นบ้าน มักจะไม่สามารถระบุชื่อเพลงได้ โดยการจำต่อ ๆ กันมา หรือบางเพลงชื่ออาจไปพ้องกับบทเพลงไทยของภาคกลาง ศิลปินพื้นบ้านที่สร้างสรรค์ทำนองเพลง คือ นายควน ทวนยก นายปี่ของสถาบันราชภัฏสงขลา ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษ โพรแกรมวิชาดนตรี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานระบำนาฏยประดิษฐ์ในแนวทำนองเพลงพื้นบ้านดนตรีโนรา

2. เพลงที่บรรเลงโดยวงดนตรีรองเง็ง นายชาคร แวเต็ง จัดว่าเป็นบุคคลสำคัญที่คิดประดิษฐ์ทำนองเพลงบรรเลงให้กับสถาบันราชภัฏยะลาและสงขลา นายชาคร แวเต็ง ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ปี พ.ศ. 2536 บทเพลงที่นำมาบรรเลงมักเป็นเพลงพื้นเมืองโบราณที่บรรเลงใน 3 จังหวัดภาคใต้ รวมทั้งรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย บางเพลงไม่ปรากฏชื่อ คงบรรเลงได้ด้วยทักษะ ประสบการณ์และความจำแต่อดีต

3. บรรเลงที่บรรเลงโดยวงปี่พาทย์ มักเป็นบทเพลงที่ครูทางดนตรีประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยใช้หลักวิชาดนตรี บรรจุทำนองเพลงให้เหมาะสมกับอารมณ์และลักษณะการแสดงหรืออาจนำทำนองเดิมมาบรรจุให้เข้ากับจุดมุ่งหมายของการแสดงเหล่านั้น

4. บทเพลงที่บรรเลงโดยใช้วงดนตรีสากล เป็นบทเพลงที่นำทำนองเพลงพื้นบ้านผสมเข้ากับจินตนาการ ประดิษฐ์ทำนองใหม่ หรือนำวงเครื่องสายไทยมาผสมเพื่อให้ได้ทำนองจีน เป็นต้น นอกจากนั้นยังนำเพลงไทยสากลยอดนิยม ทำนองได้ มาบรรเลงประกอบการแสดงอีกด้วย

การแต่งกาย การแต่งกายระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วย การแต่งกายประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การแต่งกายแบบไทยพุทธ
2. การแต่งกายแบบไทยมุสลิม
3. การแต่งกายแบบไทยเชื้อสายจีน
4. การแต่งกายที่เลียนแบบสิ่งต่าง ๆ ตามแนวคิดของการแสดง

อุปกรณ์การแสดง อุปกรณ์ประกอบระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ประกอบด้วย อุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. อุปกรณ์ประกอบเกี่ยวกับการทำอาชีพ
2. อุปกรณ์ประกอบเกี่ยวกับความเชื่อ
3. อุปกรณ์ประกอบเกี่ยวกับความสวยงาม

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบการแสดงด้านวิธีแสดงมีวิธีการเสนอรูปแบบ 6 รูปแบบ คือ การแสดงที่นำเสนอการเลียนแบบการประกอบอาชีพ การแสดงที่มีลักษณะการรำการเดินตามแบบ ไทยมุสลิม การแสดงที่เลียนแบบอิริยาบถของนางกนิษฐ นางเงือก ตั๊กวี่ปึก ภาพวาดฝาผนัง รูปปั้นประติมากรรม การแสดงที่ถืออุปกรณ์ประกอบการรำรำ การแสดงที่นำเสนอรูปขบวนแห่ และการแสดงที่นำเสนอการผสมผสานของกลุ่มคนในชุมชน ด้านการแปรแถวมีการแปรแถวที่หลากหลายโดยนำรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ตะวันตกมาประยุกต์ผสมผสาน คนตรีและเพลง ประกอบมีคนตรีและเพลงแบบคนตรีพื้นบ้านโนรา หนังตะลุง วงคนตรีรองเง็ง วงปี่พาทย์ วงคนตรีสากล และการนำเพลงไทยยอดนิยมมาตัดต่อ บทเพลงมักจะเป็นเพลงพื้นเมืองไม่ปรากฏชื่อ บรรเลงโดยใช้ความจำของศิลปิน การแต่งกายแบบไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ ตามแนวคิดของการแสดงแต่ละชุด อุปกรณ์ประกอบการแสดงมักเป็นภาชนะที่ใช้ประกอบอาชีพต่าง ๆ หรืออุปกรณ์เกี่ยวกับความเชื่อ และอุปกรณ์ที่นำมาเพื่อทำให้การแสดงมีความสวยงามมากขึ้น

2.5 ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้านแนวคิดและองค์ประกอบของระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งจะได้กล่าวตามลำดับโดยสรุป ดังนี้

แนวคิดในการประดิษฐ์ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ด้านวิถีชีวิต อาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม อยู่ในระดับสูงสุด ส่วนด้านความเชื่อเป็นอันดับรองลงมา และด้านเลียนแบบธรรมชาติ คน ตั๊กวี่ จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นอันดับสุดท้าย ทำให้มีผลกับประเภทของการแสดงที่ควรนำมาพัฒนา พบว่า ด้านศิลปอาชีพ วิถีชีวิต อยู่ในระดับสูงสุด และด้านวัฒนธรรมไทยพุทธ ด้านการแสดงที่ผสมผสาน รองลงมา และด้านจิตรกรรม ประติมากรรม เป็นอันดับสุดท้าย

ด้านองค์ประกอบระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ควรมีองค์ประกอบด้านต่าง ๆ คือ ด้านแนวคิดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการแสดง วิธีการแสดง ท่ารำ รวมทั้งการแปรแถวที่เหมาะสม คนตรีและเพลงประกอบสอดคล้องกับแนวคิด การแต่งกายสวยงาม น่าสนใจและอุปกรณ์ประกอบเหมาะสมกับชุดการแสดงนั้น ๆ

ด้านวิธีแสดงระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ท่ารำที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง ผู้แสดงควรมีพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งพื้นฐานการเดินรำแบบตะวันตก จังหวะลาตินอเมริกัน เพราะเป็นหลักสำคัญในการรำแบบไทยพุทธและ

การเดินแบบไทยมุสลิม ส่วนการแปรแถวควรมีรูปแบบการแปรแถวที่หลากหลาย การเคลื่อนไหว สอดคล้องกับท่ารำ สร้างความรู้สึกให้ชวนติดตาม

ด้านวงดนตรีบรรเลงประกอบระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ จำแนกตามสถาบัน พบว่า วงดนตรีสากลอยู่ในระดับสูงสุด วงปี่พาทย์ รองลงมา วงดนตรีพื้นบ้านไทยมุสลิมและไทยพุทธ ตามลำดับ

ส่วนสำเนียงเพลง พบว่า สำเนียงเพลงประกอบการรำโนราและการเล่นหนังตะลุง มักนำมาประกอบระบำเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน สำเนียงเพลงประกอบการเดินรองเงิ้ง เป็นสำเนียงที่ใช้กับการแสดงวัฒนธรรมไทยมุสลิม บางสถาบันมีบุคลากรที่เป็นนักดนตรีพื้นเมืองโนรา บางสถาบันเชิญศิลปินแห่งชาติ สาขาคันทรียพื้นบ้านไทยมุสลิมบรรเลง บางสถาบันมีภาควิชาดนตรี สามารถใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง รวมทั้งคิดประดิษฐ์ทำนองเพลงใหม่ ๆ อัตราจังหวะเริ่มต้นด้วยอัตรา 2 ชั้น และอัตราชั้นเดียว ตามลำดับ หรืออาจเริ่มต้นและจบลงด้วยรัวจังหวะกลอง เวลาในการแสดงไม่ควรเกิน 6 นาที เป็นต้น

ด้านการแต่งกาย ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า มีการแต่งกายแบบไทยมุสลิม มักจะแต่งค่อนข้างมิดชิด การแต่งกายเกี่ยวกับชุดศิลปะพื้นบ้าน โดยนำผ้าพื้นเมืองมาตัดเย็บเป็นเสื้อหรือกระโปรงแบบไทยพุทธ การแต่งกายเลียนแบบสัตว์ แต่งกายเลียนแบบภาพวาดฝาผนังชุดฤๅษี เลียนแบบรูปเคารพประพุทธรูป เป็นต้น

ด้านอุปกรณ์ เป็นอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ควรมีเฉพาะจำเป็น และอุปกรณ์ประกอบการแสดงเพื่อเพิ่มความสวยงาม เป็นต้น

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้านแนวทางการพัฒนาระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ผลปรากฏดังนี้

การนำเอกลักษณ์พื้นบ้านภาคใต้มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า ควรนำเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านอาชีพ เป็นด้านที่มีผู้ให้ความสนใจมากที่สุด โดยให้เหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และเพื่อสนองตอบตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่อนำเสนออาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น

ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เป็นด้านที่มีผู้ให้ความสนใจรองลงมา โดยให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นมีแนวคิดและแนวปฏิบัติต่างกัน จึงควรนำเสนอเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ส่วนการแสดงดั้งเดิม เช่น โนรา หนังตะลุง ควรนำมาปรับรูปแบบการนำเสนอ แต่คงเอกลักษณ์ท้องถิ่นให้มากที่สุด รวมทั้งดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ ควรนำมาเสนอเพื่อให้คนรุ่นใหม่รู้จักและเกิดแนวคิดในการพัฒนาเพลงและสำเนียงเพลง

ประเภทของการแสดงด้านต่าง ๆ พบว่า ควรพัฒนาสาระดังนี้

การแสดงที่สืบเนื่องมาจากศิลปะ ควรพัฒนาด้านคุณค่าของอาชีพ ประโยชน์ของอาชีพ นั้น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ ท้ารำเกี่ยวกับอาชีพ ควรนำเสนอให้มีความสมจริง เวลาในการนำเสนอไม่ควรเกิน 7 นาที ทำนองเพลงควรมีหลากหลายมีแนวเพลงที่ต่างกัน จังหวะเร้าใจสนุกสนาน เครื่องแต่งกายเหมาะสมกับวัฒนธรรมประเพณีนิยม

ด้านการแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยพุทธ ควรพัฒนาสาระด้านความศรัทธา ตำนาน ความเชื่อที่สำคัญ ๆ ของแต่ละท้องถิ่น ประวัติการสร้างเมือง วิธีนำเสนออาจใช้สัญลักษณ์ ในการแสดงออก สื่อที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา ความเชื่อ พิจารณาจุดเด่นที่นำมาเสนอให้กระชับ น่าสนใจ พัฒนาด้านเครื่องดนตรี การผสมวง แนวเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของโนราและหนังตะลุง อาจนำเสนอแนวโบราณคดีบ้าง ส่วนเครื่องแต่งกายมีความสวยงามดึงดูดใจผู้ชม

ด้านการแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยมุสลิม ควรพัฒนาสาระด้านการนำเสนอ สภาพความเป็นอยู่ ประเพณี ของประชาชนในภาคใต้ตอนล่าง เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีของภาคใต้ พัฒนารูปแบบการแสดงให้มีความร่วมสมัย การแต่งกายสีสันเสื้อผ้าสวยงาม เหมาะสมตามหลัก ศาสนา สอดคล้องกับความเชื่อ วิถีชีวิต คนตรีประกอบอาจเพิ่มเครื่องดนตรีอื่น ๆ เข้าผสมเพื่อให้ เกิดความหลากหลาย

ด้านการแสดงที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน ควรพัฒนาสาระด้านความเป็น อยู่ ความเชื่อ เช่น การกินเจ พิธีแต่งงานชาวจีนโบราณ เครื่องใช้ รวมทั้งลีลาทำรำนำมาผสม กับรำไทย การเต้นของชาวไทยมุสลิม เพื่อแสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ด้านการแสดงที่สืบเนื่องมาจากการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาสาระด้านความเป็น เอกลักษณ์และคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่ควรประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คำนี้ถึงจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ บทเพลงควรมีเนื้อร้องเพื่อบรรยายลักษณะต่าง ๆ ทำนองเพลง มีลีลาเร้าใจ สนุกสนาน เครื่องแต่งกายสวยงามสดใส พร้อมทั้งใช้ผ้าพื้นเมือง

ด้านการแสดงที่สืบเนื่องมาจากการผสมผสานวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ควร พัฒนาสาระโดยการนำลักษณะการแสดงไทยพุทธ ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน ผสมในชุดเดียวกัน และนำเอกลักษณ์ของแต่ละประเภทมาปรับให้กลมกลืน พัฒนาขนบสมัยใหม่สลับกับขนบดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ สร้างรูปแบบใหม่โดยนำจุดเด่นของแต่ละประเภทมานำเสนอและสร้าง จุดเด่นโดยรวม นำอุปกรณ์ของใช้ เครื่องดนตรีมาเป็นระบำ เช่น ระบำทับ (กลองภาคใต้) นำ เครื่องดนตรีอื่น ๆ มาผสมกับวงดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมไทยพุทธ ไทยมุสลิม เพื่อให้สามารถนำไปใช้ ในโอกาสต่าง ๆ ได้มากขึ้น ปรับปรุงท่ารำ รูปแบบการแสดง การแต่งกายให้ร่วมสมัยแต่คง เอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้

ด้านอื่น ๆ ควรพัฒนาสาระ กล่าวคือ การนำเสนอการแสดงควรคำนึงถึงรูปร่างหน้าตาของผู้แสดง อารมณ์คล้อยตามไปกับลีลาท่าร่า น่าสนใจ น่าติดตามจนจบชุดการแสดงนั้น ๆ การแสดงที่เกี่ยวกับศิลปอาชีพ ควรบรรยายประกอบชิ้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและควรมีอุปกรณ์ประกอบการแสดงตามความเหมาะสม

ด้านการนำเสนอรูปแบบเอกสาร พบว่า ควรนำเสนอทั้งเอกสารภาพนิ่งและเอกสารภาพเคลื่อนไหว เอกสารภาพนิ่ง ประกอบด้วย เอกสารรูปเล่ม เนื้อหาสาระถูกต้องตามลักษณะการเขียนรายงานผลงานศึกษาค้นคว้าด้านศิลปะการแสดงสามารถเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ จัดทำวารสารรวบรวมผลงาน เอกสารแผ่นพับ เพิ่มภาพการแสดงประกอบคำบรรยาย ส่วนเอกสารภาพเคลื่อนไหว จัดทำวีดิทัศน์ ลงเว็บไซต์ อธิบายที่มาของการแสดงแต่ละชุดพร้อมท่าร่า จัดทำเพลงและซีดีจำหน่าย

ด้านรูปแบบการศึกษาค้นคว้าที่ควรส่งเสริม พบว่า ศิลปินหรือวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาผลงานเดี่ยว ส่วนใหญ่เห็นว่าจัดทำได้ค่อนข้างยาก ใช้งบประมาณสูง ศักยภาพของนักศึกษาในการประดิษฐ์ท่าร่ายังไม่เพียงพอ และผลงานกลุ่ม เห็นว่ามีความเหมาะสม ได้มีการระดมสมอง งบประมาณในการลงทุนต่อคนไม่มากนัก ได้ชิ้นงานที่สามารถนำออกแสดงได้ ส่วนผลงานอาจารย์เดี่ยวขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถ ความพร้อมและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ควรบริหารจัดการให้มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับภาระงานที่ปฏิบัติ ควรเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน รวมทั้งของผลงานทางวิชาการได้ และผลงานอาจารย์กลุ่มควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการสร้างผลงานเป็นการทำงานประสานกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น ด้านรูปแบบการแสดง ด้านดนตรี รวมทั้งด้านการแต่งกาย ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน นำไปสู่คุณภาพของผลงานนั้น ๆ

ด้านองค์ประกอบของการแสดงที่ควรพัฒนา พบว่า ด้านวิธีแสดงด้านการแต่งกาย คอนเสิร์ตและเพลงประกอบ รวมทั้งอุปกรณ์ประกอบการแสดง ควรพัฒนาสาระดังนี้

ด้านวิธีแสดง ควรนำเสนอแนวคิดรูปแบบใหม่ ๆ นำแนวสากลมาผสมผสานให้สอดคล้องกลมกลืน มีการระดมสมอง เก็บข้อมูล สอบถาม สังเกต อาจมีขนบเดี่ยวหรือหลายขนบในชุดเดียวกัน ท่าร่ามีความปราณีตในกระบวนการร่า สื่อให้เห็นขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน เพื่อให้คนดูจินตนาการตามได้ การแสดงออกเป็นเซ็ท ๆ และออกพร้อมกันในตอนสุดท้าย การแสดงอาจมีตัวเอก มีตัวรอง การแสดงมีความแปลกสวยงาม มีจุดเด่น อาจนำวิธีการแสดงแบบเก่ามาประยุกต์เข้ากับการแสดงในปัจจุบัน มีการแปรแถวที่หลากหลาย เน้นความพร้อมเพรียงและความเป็นระเบียบของแถว จำนวนผู้แสดงควรมี 6-8 คน เพื่อที่จะได้แปรแถวได้หลายรูปแบบหรือพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานที่แสดง ส่วนอื่น ๆ มีผู้เสนอแนะว่า ต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงและอาจ

ทำไลค์แอนด์ชาน์บรยายประวัติการแสดงเป็นการเปิดตัวชุดการแสดง เพื่อดึงดูดความสนใจและ
 ทำความเข้าใจกับเรื่องราวที่จะชมต่อไป

ด้านการแต่งกาย รูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมกับจุดกำเนิดของระบำและท้องถิ่น
 ขึ้นอยู่กับแนวคิดของระบำนั้น ๆ สอดคล้องกับการแสดง สวยงาม สามารถแสดงออกได้อย่าง
 คล่องแคล่ว การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมมีรูปแบบที่มีแนวคิดด้านศาสนาเป็นตัวกำหนด จึงควร
 พิจารณาให้รอบคอบและเหมาะสมไม่ขัดกับวิถีปฏิบัติ รูปแบบการแต่งกายคงเอกลักษณ์เดิมไว้ แต่
 พัฒนาให้สวยงาม มีการแต่งกายให้หลากหลาย ไม่ซ้ำแบบเก่า ๆ ส่วนประเภทของวัสดุ ควรใช้
 วัสดุในท้องถิ่น เพื่อสื่อความเป็นพื้นบ้านพื้นเมืองและส่งเสริมการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
 เครื่องประดับอย่างมากขึ้นไป เหมาะสม สวยงาม ตรงตามแนวคิดของระบำและอย่าวางให้ผิด
 ตำแหน่ง ส่วนอื่น ๆ มีผู้เสนอว่า เครื่องแต่งกายเป็นจุดแรกที่ผู้ชมเห็น จึงควรให้สวยงามและทำ
 ให้การแสดงน่าสนใจ ส่วนเครื่องประดับควรลดการ เพื่อดึงดูดความสนใจผู้ชม

ด้านดนตรีและเพลงประกอบ ดนตรีที่บรรเลงควรพิจารณาให้เหมาะสมกับการแสดง เช่น
 ภาคใต้ตอนบนหรือภาคใต้ตอนล่าง ควรใช้เครื่องดนตรีที่เป็นกลาง สามารถแสดงได้ทั้งวงพื้นเมือง
 และวงปี่พาทย์ภาคกลาง ควรมีการผสมวงใหม่และถูกหลักการผสมวง โดยการยึดยุคและสมัยของ
 วงนั้น ๆ อาจใช้วงพื้นบ้านผสมกับวงสากล หรืออาจนำดนตรีไทยพุทธสลับกับดนตรีไทยมุสลิม
 ส่วนเพลงประกอบ ควรมีแนวเพลงที่แตกต่าง ไม่ควรซ้ำทำนองเดิม ระบำแต่ละชุดควรมีจังหวะช้า
 เร็วในเพลงเดียวกัน แต่จังหวะช้าให้น้อยกว่าจังหวะเร็ว เพลงเหมาะสมกับท่ารำ อารมณ์ของการ
 แสดง จังหวะกระฉับกระเฉง สนุกตามลักษณะคนใต้ ควรสร้างสรรค์เพลงใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดแนว
 เพลงที่หลากหลาย อาจนำจังหวะทำนองเพลงร่วมสมัยมาประยุกต์ร่วมด้วย เพลงที่ศิลปินนำมา
 เพลงมักไม่รู้จักชื่อเพลง จึงควรเชิญผู้รู้ร่วมสนทนาเพื่อสืบค้นข้อมูล

ด้านอุปกรณ์ประกอบ การนำอุปกรณ์มาประกอบขึ้นอยู่กับแนวคิดและลักษณะของระบำ
 ต้องสอดคล้องกับท่ารำ ไม่ควรใช้อุปกรณ์มากนัก ลักษณะของอุปกรณ์ไม่เล็ก ไม่ใหญ่จนเกินไป
 มิฉะนั้นอาจทำให้ผู้แสดงต้องลน ควรเน้นงานฝีมือของชุมชน นำมาตกแต่งตามหลักนาฏศิลป์และ
 อุปกรณ์บางชนิดอาจเป็นอุปกรณ์ที่ทำอาชีพนั้นจริง หรือประดิษฐ์ขึ้นใหม่เลียนแบบของจริง อาจ
 นำเครื่องดนตรีพื้นบ้านบางชนิดหรือเครื่องใช้บางอย่างที่ควรอนุรักษ์ มานำเสนอในรูปแบบของ
 ระบำ เพื่อสื่อให้เห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านแผนการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงาน พบว่า บางสถาบันมีแผนสนับสนุน
 ด้านการเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการแสดงประชาสัมพันธ์
 แหล่งท่องเที่ยว การต้อนรับแขกมาเยือนจากสถานศึกษาภูมิภาคอื่น ๆ โครงการสนับสนุน
 กิจกรรมการแสดงตามโอกาสและวาระต่าง ๆ แต่บางสถาบันไม่สามารถเบิกจ่ายได้ตามโครงการ

เพราะขัดกับระเบียบ โดยส่วนรวมแล้วผู้บริหารแต่ละหน่วยงานยังให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านนี้ค่อนข้างน้อย ควรให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญกับกิจกรรมการแสดงผลงานให้มากกว่านี้

ด้านการสืบทอดระบบงานนาฏยประดิษฐ์ พบว่า ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ หน่วยงานภายใน สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ ควรจัดสอนในรายวิชาเรียนเพื่อฝึกประสบการณ์ให้กับนักศึกษาหรือบรรจุไว้ในหลักสูตรรายวิชาการแสดงท้องถิ่น รวมทั้งการถ่ายทอดจากรุ่นที่สุ่รุ่นน้อง เพื่อสืบทอดและรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ จัดนาฏศิลป์สัญจรเพื่อเผยแพร่ผลงานตามสถานศึกษาระดับภูมิภาค จัดอบรมให้กับกลุ่มสนใจภายในสถาบัน จัดการแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน จัดการแสดงเวทีกลางของชุมชน จัดการแสดงงานวัฒนธรรมระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ และถ่ายทอดทำร่ำที่เป็นต้นแบบพร้อมข้อมูลต่าง ๆ มอบผลงานให้กับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ นำไปแสดงเผยแพร่

ส่วนหน่วยงานภายนอก ควรจัดกิจกรรมให้กับบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจ จัดสัมมนาเสนอผลงานของนักศึกษาและอาจารย์กลุ่มสถาบันราชภัฏภาคใต้ จัดประกวดระบบงานนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ เพื่อให้ได้ฝึกทำร่ำที่ถูกต้อง ได้ศึกษาข้อมูลจากต้นแบบ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการโดยกำหนดชุดการแสดงให้เหมาะสมกับเวลา เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับรู้จริง ๆ จัดเวทีสนทนา นักดนตรีพื้นบ้านภาคใต้กับแนวคิดการประดิษฐ์เพลงประกอบระบบงานนาฏยประดิษฐ์ จัดทำเอกสารสื่อเผยแพร่ผู้ที่สนใจประกอบการสัมมนาหรือการเผยแพร่แต่ละครั้ง หรือจัดทำวีดิทัศน์ ซีดี บันทึกการแสดงต้นแบบเพื่อสะดวกในการศึกษาและเผยแพร่ ควรมีข้อมูลระดับสถาบัน ศูนย์วัฒนธรรมประจำอำเภอ ประจำจังหวัด

ด้านการเผยแพร่ระบบงานนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ ได้นำไปเผยแพร่และผลปรากฏดังนี้คือ หน่วยงานที่นำไปเผยแพร่ ได้แก่ สถานประกอบการต่าง ๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โรงแรมต่าง ๆ ภายในจังหวัด โรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษาในเขตภาคใต้ ชมรมนาฏศิลป์ ชมรมแม่บ้าน วิทยาลัยนาฏศิลป์ภาคใต้ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ในเขตกรุงเทพมหานคร วงดนตรีชื่อดังภาคใต้ เอกชัย ศรีวิชัย เป็นต้น การนำระบบงานนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ไปเผยแพร่ ผลปรากฏดังนี้คือ เพื่อดึงดูดความสนใจให้มาซื้อสินค้าที่จัดจำหน่ายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งได้ผลดีในระดับหนึ่ง หรือการแสดงตามโรงแรมและงานเทศกาลต่าง ๆ ได้รับความสนใจ ส่วนสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ที่นำการแสดงไปแสดง ปรากฏว่าบางครั้งผิดเพี้ยนไปจากต้นแบบเดิม ทั้งลีลาทำร่ำและการแต่งกาย อาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจแนวคิดของการแสดงชุดนั้น ๆ วงดนตรีชื่อดังในภาคใต้ นำระบำชนไก่ไปเสนอในรูปแบบตลก หน่วยงานที่นำไปแสดงบางสถาบันประกาศที่มาของระบำและบางสถาบันไม่ได้ประกาศที่มา การแสดงบางชุดได้นำไปปรับปรุงและถ่ายทอดคิดว่าต้นแบบเดิม เพราะผู้ถ่ายทอดมีพื้นฐานนาฏศิลป์ที่ดี

ด้านปัญหาและอุปสรรคระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้และแนวทางแก้ไข พบว่า มีสาระต่าง ๆ ดังนี้คือ

ปัญหาและอุปสรรค ขาดงบประมาณในการดำเนินการและศึกษาข้อมูลภาคสนาม นักศึกษามีประสบการณ์น้อย ขาดข้อมูลและวัตถุดิบ การประดิษฐ์ระบำมีแนวคิดซ้ำ ๆ ของรุ่นพี่ ด้านการแต่งแต่ละรุ่นไม่เหมือนกัน ไม่ตรงตามรูปแบบเดิม บางสถาบันนักศึกษาไม่นิยมเรียน วิชาเอกนาฏศิลป์ เพราะมีความเชื่อว่าขัดกับหลักศาสนา ขาดบุคลากรด้านดนตรีในการคิดประดิษฐ์ ทำนองเพลง ทำให้ไม่คล่องตัวในการสร้างสรรค์ผลงาน วงดนตรีพื้นบ้านไทยพุทธเสียงดังมาก ผู้ประกอบการไม่นิยมนำไปบรรเลงตามโรงแรมระดับ 5 ดาว เมืองท่องเที่ยวใหญ่ ๆ ทำให้ขาดโอกาสเผยแพร่ บุคลากรผู้สอนด้านนาฏศิลป์ มีภาระงานบริหารและงานสอนมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ และบางหน่วยงานนำผลงานระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ไปแสดงระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ บางครั้งไม่ได้กล่าวถึงที่มาของการแสดงนั้น ๆ อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่าเป็นผลงานของสถาบันที่นำไปเผยแพร่

ส่วนแนวทางแก้ไข กล่าวคือ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ทุนในการวิจัยหรือเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งในการดำเนินการจัดทำ ระบำนานาฏยประดิษฐ์ให้ครบวงจร ด้านดนตรี เครื่องแต่งกาย จนสามารถนำการแสดงออกเผยแพร่ได้ สถาบันที่เป็นต้นแบบ ควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ฝึกหัดทำรำที่ถูกต้อง พร้อมจัดทำเอกสารประกอบ ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อหาประสบการณ์และกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงาน สถาบันที่ไม่มีนักศึกษาวិชาเอกนาฏศิลป์ ควรจัดในรูปแบบกลุ่มผู้สนใจ ฝึกหัดทำรำ และจัดการแสดงเฉพาะกิจในโอกาสที่สำคัญ ๆ ปัญหาด้านขาดบุคลากรด้านดนตรี ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกหรือศิลปินพื้นบ้าน และควรพัฒนารูปแบบการผสมวง ปรับให้วง ปี่พาทย์ ซึ่งเป็นวงดนตรีภาคกลางเล่นได้ เพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ได้มากขึ้น เพราะเมืองท่องเที่ยวใหญ่ ๆ เช่น ภูเก็ต นักดนตรีมักเป็นคนภาคกลาง ส่วนด้านภาระงาน ควรลดภาระงานบางด้าน จัดสรรให้มีเวลาศึกษาค้นคว้าทำงานวิจัยด้านนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านบ้าง สถาบันที่สร้างสรรค์ผลงาน ระบำนานาฏยประดิษฐ์ ควรรวบรวมข้อมูล จดลิขสิทธิ์เป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ พบประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. วิวัฒนาการของระบำนานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้
2. การนำเอกลักษณ์พื้นบ้านมาเป็นแนวคิด
3. การพัฒนารูปแบบการแสดง
4. การสืบทอดและการเผยแพร่
5. ปัญหาและอุปสรรค

1. **วิวัฒนาการของระบับานาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้** สถาบันราชภัฏสงขลาเป็นสถาบันแห่งแรกที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาเอกนาฏศิลป์ ครุศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2521 จากหลักสูตรการเรียนการสอนจึงได้กำหนดให้นักศึกษาทำกิจกรรม 2 ชนิดก่อนจบการศึกษา คือ การจัดการแสดงละครเต็มรูปแบบ และการประดิษฐ์ระบำ 1 ชุด ซึ่งกิจกรรมทั้ง 2 ชนิด มีอาจารย์ที่ปรึกษากำกับดูแลอย่างใกล้ชิดก่อนนำเสนอผลงานออกสู่สาธารณชน ทั้งนี้สอดคล้องภารกิจจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยมุ่งศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษาและชุมนุมชน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน (สถาบันราชภัฏสงขลา. ม.ป.ป. : 4-5)

ต่อมาเมื่อสถาบันราชภัฏอื่น ๆ ในภาคใต้ได้เปิดสอนวิชาเอกนาฏศิลป์ คณาจารย์และนักศึกษาได้คิดประดิษฐ์ระบำแนวต่าง ๆ หลากหลายนับมากขึ้น โดยนำลักษณะวิถีชีวิตอาชีพและศิลปวัฒนธรรมตามแหล่งที่สถาบันราชภัฏต่าง ๆ ตั้งอยู่ มาเป็นแนวคิดประดิษฐ์ระบำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริชัยชาญ พักจำรูญ (2539 : 301) ที่เสนอว่า ภารกิจด้านทำนุศิลปวัฒนธรรม ควรมีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่รวมถึงการศึกษาให้เข้าใจในความเป็นไทยต้องแท้และพัฒนาคุณลักษณะใหม่ที่ต้องการ สถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดแก่บุคคล องค์กรและสังคม รวมถึงการสร้างบรรยากาศทางวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นต้นแบบแก่นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรภายนอก สถาบันอุดมศึกษาควรผสมผสานงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนักศึกษา ตลอดจนจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสถาบัน

2. **การนำเอกลักษณ์พื้นบ้านมาเป็นแนวคิด** เอกลักษณ์พื้นบ้านภาคใต้ด้านอาชีพได้นำมาเป็นแนวคิดระบับานาฏยประดิษฐ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.5 การที่แนวคิดด้านอาชีพอยู่ในระดับสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเข้าถึงข้อมูลของผู้ประดิษฐ์ทำรำและความคุ้นเคยของอาชีพเหล่านั้นย่อมเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังที่ สวภา เวชสุรักษ์ (อ้างถึงในธรรมรัตน์ โถวสกุล. 2543 : 28) กล่าวว่า แรงบันดาลใจทางจิตวิทยาตามความหมายที่นำมาปรับใช้การสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์ไทย หมายถึง สิ่งแวดล้อมจากสถานการณ์และบุคคลที่มีส่วนกระตุ้นให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยการสื่อความหมายออกมาผ่านกระบวนการทางศิลปะ เพื่อให้เห็นวิถีทางการดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษและคุณค่า

ส่วนการนำขั้นตอนต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นความจริงเพียงแต่นำมาถ่ายทอด สื่อออกมาเป็นทำรำตามหลักนาฏศิลป์ไทย จึงเป็นงานที่ผู้ประดิษฐ์ทำรำสามารถนำเสนอเป็นระบำได้ ชุดที่ได้รับความนิยมในภาคใต้ เช่น ระบำสทิงกุมภณารี หรือระบำ

ปั้นหม้อ ของสถาบันราชภัฏสงขลา และชุดระบำป่าเต๊ะ ของสถาบันราชภัฏยะลา การแสดงทั้ง 2 ชุด เป็นการแสดงที่ลำดับขั้นตอนของการประกอบอาชีพและนำเสนอ รวมทั้งดนตรีและรูปแบบการแต่งกายสื่อความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างชัดเจน แต่มีข้อควรพิจารณาคือ ผู้นำระบำเหล่านี้ไปเผยแพร่ ควรศึกษาด้านแบบและผู้แสดงควรทำความเข้าใจขั้นตอนเหล่านั้นจริง ๆ เพื่อที่จะได้สื่อความหมายออกมาบนพื้นฐานของความเข้าใจ หรืออาจบรรยายประกอบการแสดง แต่ไม่ควรมากเกินไปจนทำให้ผู้ชมเกิดความรำคาญ อาจบรรยายนำและแทรกระหว่างรำเป็นช่วง ๆ ตามความเหมาะสม การแต่งกายรัดกุม เคลื่อนไหวได้สะดวก ดนตรีที่บรรเลงควรใช้ดนตรีสด เพื่อเสริมให้การแสดงน่าสนใจ สนุกยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าอาชีพต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น จึงควรพิจารณาและนำมาเป็นแนวคิดของระบำ นอกจากได้รับประโยชน์ด้านความสนุกสนานรื่นเริงด้านการแสดงแล้วยังเป็นการสนับสนุนนโยบายรัฐบาล หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพิ่มรายได้ให้คนในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

ส่วนแนวคิดด้านการนำกีฬาพื้นบ้านมาเป็นระบำ มีเพียงชุดเดียวคือ ระบำไก่ชน จัดเป็นระบำที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย ได้นำไปแสดงในโอกาสต่าง ๆ หน่วยงานและสถาบันการศึกษา รวมทั้งวงดนตรีของนักร้องชื่อดังของภาคได้นำไปแสดงทั้งรูปแบบสวยงามและแนวตลกขบขัน โดยเฉพาะในงานรื่นเริง สังสรรค์ ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงด้วยการเชียร์ รวมทั้งการพนัน ซึ่งนำความสนุกสนานทั้งผู้แสดงและผู้ชมได้เป็นอย่างดี การนำกีฬาพื้นบ้านมาเป็นแนวคิด จึงควรพิจารณานำเสนอในรูปแบบการแสดงให้มากกว่านี้

3. การพัฒนารูปแบบการแสดง รูปแบบการแสดงระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้สามารถกล่าวได้ว่า ในระยะ 10 ปีแรก (พ.ศ. 2522-2531) ลักษณะการแสดงเน้นการนำเสนอการเลียนแบบการประกอบอาชีพ รวมทั้งการนำศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมด้านดนตรี ด้านการแต่งกายแบบไทยพุทธ และระบำ เต็ม ตามวิถีแบบไทยมุสลิมมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านเครื่องแต่งกายเรียบง่าย นำผ้าพื้นเมืองมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับประยุกต์จากวัสดุง่าย ๆ ที่สามารถประดิษฐ์ได้เอง ส่วนในระยะเวลา 10 ปีหลัง (พ.ศ. 2532-2542) มีการนำเสนอรูปแบบการแสดงที่เลียนแบบอิริยาบถของคน นางเงือก นางกนิษฐ ภาพวาด ภาพปั้น การแสดงที่ถืออุปกรณ์ประกอบการรำรำ การแสดงที่จัดเป็นรูปขบวนและการแสดงที่ผสมผสานของคนในกลุ่มชน จะเห็นได้ว่า รูปแบบการแสดงมีความหลากหลาย มีการนำเสนอแนวคิดด้านต่าง ๆ มาประดิษฐ์เป็นระบำ รวมทั้งแนวคิดด้านนาฏศิลป์เพื่อนบ้านมาผสมผสาน ทั้งรูปแบบการนำเสนอ การเดินประกอบ การรำ และการแปรแถว รูปแบบต่าง ๆ ดังที่ ธรรมรัตน์ โฉวสกุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษานาฏยประดิษฐ์ในงานโครงการนาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2534-2541 พบว่า รูปแบบเป็นงานนาฏศิลป์ไทยประยุกต์เป็นส่วนมาก โดยการนำท่ารำจากนาฏศิลป์ไทยเป็นหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน นอกจากนี้ยังนำท่า

เด่นในนาฏศิลป์ตะวันตก ทำธรรมชาติของคน ทำเลียนแบบพฤติกรรมของสัตว์ มาผสมผสานกับทำนาฏศิลป์ไทย การจัดรูปแบบ การแปรแถว ลักษณะการตั้งซุ้มมักเป็นรูปทรงเลขาคณิต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแสดงนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ ในระยะเวลา 10 ปีหลัง มีการปรับเปลี่ยน รวมทั้งการมีโอกาสได้ร่วมแสดงในงานสำคัญ ๆ ระดับประเทศ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระดับนานาชาติ จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจึงนำมาสู่การพัฒนากระบี่ โดยเฉพาะด้านเครื่องแต่งกายระบำนาฏยประดิษฐ์ในปัจจุบัน มีการประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบเครื่องประดับที่สวยงาม คงทน จัดซื้อได้ในราคาที่ไม่แพงนัก เสริมให้การแสดงอลังการ หรรษา สวยงาม แต่ข้อควรระวังในการนำมาสวมใส่ในการแสดง ควรพิจารณาให้เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคในการเคลื่อนไหวรำ

ส่วนด้านดนตรี พบว่า ลักษณะดนตรีแบบไทยพุทธ ซึ่งเป็นดนตรีประกอบโนราและหนังตะลุง ลักษณะเสียงของดนตรีมีเสียงดังเร้าใจ โดยมีปี่เป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง และทับ กลอง โหม่ง ฉิ่ง เป็นเครื่องจังหวะ เหมาะกับการแสดงที่แสดงกลางแจ้ง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมการรำโนรา การเล่นหนังตะลุง เป็นมหรสพที่แสดงบนเวทีหรือโรงหนัง ซึ่งแสดงกลางแจ้ง จึงต้องการเสียงของดนตรีที่ดังฟังชัด แต่เมื่อนำมาแสดงในโรงแรมหรือห้องแคบ ๆ จึงทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มรับไม่ได้ จึงไม่นิยมนำไปแสดงในสถานที่ดังกล่าว จึงควรพิจารณาปรับปรุงวง อาจผสมวงใหม่ให้สามารถนำไปบรรเลงได้ ทั้งนี้ดนตรีพื้นบ้านและนักดนตรีมืออาชีพภาคกลาง

4. การสืบทอดและการเผยแพร่ ระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านภาคใต้ สถาบันการศึกษา ระดับต่าง ๆ ในภาคใต้ ได้นำไปเผยแพร่ในรูปแบบต่างกัน เช่น การประกวดในโอกาสต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษา รวมทั้งการแสดงกิจกรรมในเทศกาลที่สำคัญ ๆ ที่จัดขึ้นตามภูมิภาคที่ตั้ง สถาบันราชภัฏ รวมทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ชุดที่นิยมนำไปแสดง เช่น ระบำขี้หนอน ร่อนรำ ระบำบาติก ระบำจินตปาตี ระบำป่าเต๊ะ ระบำชนไก่ และระบำอาสนั้นะโยคะ เป็นต้น นอกจากแสดงภายในประเทศแล้ว การแสดงบางชุดได้มีโอกาสนำไปเผยแพร่ต่างประเทศ ตามโครงการแลกเปลี่ยนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาภาคใต้กับประเทศเพื่อนบ้าน จึงอาจกล่าวได้ว่า ชุดการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ สามารถนำไปแสดงเป็นตัวแทนของภาคใต้ได้อย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุดการแสดงดังกล่าวได้แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่ว่าจะด้านแนวคิด รูปแบบการแสดง ดนตรี รวมทั้งการแต่งกาย แต่ข้อควรพิจารณาในการสืบทอดและการเผยแพร่ คือ เอกสารข้อมูล ประวัติความเป็นมาของชุดการแสดงเหล่านั้น ควรจัดทำและเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การประกาศที่มาของระบำก่อนการแสดง การทำเอกสารแผ่นพับ วิทยุทัศน์ ซีดี รวมทั้งการจัดทำเว็บไซต์ ส่วนการสืบทอดนั้น สถาบันราชภัฏที่คิดประดิษฐ์ทำรำควรมีการบันทึกทำรำค้นแบบ การถ่ายทอดจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้องเพื่อรักษาค้นแบบเดิมไว้ รวมทั้งการบรรจุไว้ในหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่น เป็นต้น

5. **ปัญหาและอุปสรรค** พบว่า ด้านงบประมาณเป็นปัญหาสำคัญที่สุด ขาดงบประมาณในการดำเนินการ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การดำเนินการประดิษฐ์ทำร่ำ รวมทั้งการประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย ซึ่งเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่มีคุณภาพ คงทน รูปแบบสวยงามมีราคาค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของ สิริชัยชาญ พิกจำรูญ (2539 : 287) ที่กล่าวว่า ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณของรัฐไม่เอื้อที่จะพัฒนานาฏศิลป์และดนตรี อันมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านนาฏศิลป์และดนตรี การบริหารมีประสิทธิภาพลดถอยลง ขาดการวางแผนและการจัดการในด้านงบประมาณของวิทยาลัย ส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจในการทำงาน ขาดอุปกรณ์การสอนการแสดง รวมทั้งสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ สถานที่ฝึกวิชาชีพ และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปไม่เอื้อต่อการทำงาน ส่วนด้านดนตรี จัดว่าเป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน การขาดบุคลากรในการฝึกประดิษฐ์ทำนองเพลงประกอบการแสดง ทำให้ไม่คล่องตัวในการสร้างสรรค์งาน และไม่สามารถสร้างงานได้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสนับสนุนให้มีการประดิษฐ์ระบำนาฏยประดิษฐ์ในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยระบำนาฏยประดิษฐ์พื้นบ้านระดับอุดมศึกษาภาคใต้
3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงาน